

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

БАБЕНКО ТЕТЯНА ПАВЛІВНА

УДК 378.147.88+377:61

**ФОРМУВАННЯ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УМІНЬ І НАВИЧОК СТУДЕНТІВ
МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ У ПРОЦЕСІ ПРОЕКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

13.00.09 – теорія навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному вищому навчальному закладі «Криворізький національний університет» Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
Бакум Зінаїда Павлівна,
ДВНЗ «Криворізький національний
університет», завідувач кафедри
інженерної педагогіки та мовної підготовки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
Доброскок Ірина Іванівна,
Переяслав-Хмельницький державний
педагогічний університет ім. Григорія Сковороди,
завідувач кафедри професійної освіти;

кандидат педагогічних наук
Хмеляр Інеса Макарівна,
Рівненський базовий медичний коледж,
завідувач навчально-методичним підрозділом,
викладач хімії.

Захист відбудеться «___» січня 2016 року о год. хв. на засіданні спеціалізованої вченої ради К.26.133.05 в Київському університеті імені Бориса Грінченка за адресою: 04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Київського університету імені Бориса Грінченка (04212, м. Київ, вул. Маршала Тимошенка, 13/б).

Автореферат розіслано «___» грудня 2015 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н. М. Дика

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Вихід України на новий соціально-економічний рівень та поступова інтеграція в європейську спільноту суттєво підвищили вимоги до якості професійної підготовки фахівців. У галузі медичної освіти назріла потреба у висококваліфікованих, компетентних спеціалістах з медсестринства, здатних до самостійних дій, осмисленого аналізу і корекції своєї діяльності, самоосвіти та самовдосконалення. Реформування медсестринства зумовило впровадження триступеневої системи підготовки: молодший спеціаліст, бакалавр, магістр. Об'єктивною потребою й орієнтиром сьогодення є створення підстав і умов для якісної підготовки майбутніх медичних працівників середньої ланки, готових надавати висококваліфіковану допомогу всім верствам населення, здійснювати свою професійну діяльність на рівні доказової медицини відповідно до концепції розвитку охорони здоров'я України. Досягнення поставленої мети неможливе без опанування дослідницькими вміннями й навичками.

На важливості розв'язання окреслених проблем наголошено в Законі України «Про вищу освіту» (2014); Законі України «Про освіту» (2008); Постанові Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад» (1996); Концепції розвитку професійної освіти і навчання в Україні (2010 – 2020); Концепції розвитку охорони здоров'я населення України (2000); Загальнодержавній програмі «Здоров'я – 2020: український вимір».

Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблему формування дослідницьких умінь і навичок досліджено в різних аспектах: організація дослідницької діяльності студентів як суб'єктів навчально-виховного процесу привертає увагу С. Амеліної, В. Андреева, З. Бакум, С. Балашової, П. Горкуненко, І. Каташинської, О. Миргородської та ін.; самостійність у здобуванні знань та формуванні умінь і навичок досліджували А. Алексюк, К. Бабенко, Л. Бондар, В. Буряк, Н. Греков, М. Князян, О. Малихін, П. Підкасистий та ін.; створення атмосфери творчості як провідної умови оволодіння дослідницькими вміннями й навичками відбито в працях О. Горошкіної, С. Гольдентріхта, І. Доброскок, Л. Квіткіної, В. Моляко, Я. Пономарьова, С. Сисоєвої, І. Хмеляр та ін.; поступальне формування дослідницьких умінь і навичок відстоюють О. Арделян, С. Косилов, В. Мілерян, О. Онищук, К. Платонов, Г. Чайченко.

Особливості формування дослідницьких умінь і навичок у студентів-медиків розкрито в роботах Н. Банадиги, Л. Бразалій, І. Губенко, О. Гуменюк, В. Лазоришинця, Д. Марчук, Л. Симонович, І. Хмеляр, М. Шегедин та ін. На ефективність проблемного підходу в опануванні дослідницькими вміннями й навичками вказують І. Лернер та О. Матюшкін. Дидактичний потенціал проектного навчання з'ясовано у працях Н. Верзіліна, І. Доброскок, І. Єрмакова, В. Корсунської, Є. Полат.

Значні можливості для оволодіння дослідницькими вміннями й навичками надає проектування, оскільки проектна діяльність у навчально-виховному процесі дозволяє студентам самостійно отримувати знання, формувати професійні вміння й навички. Ураховуючи специфіку роботи медичного персоналу лікувально-профілактичних установ, можна стверджувати, що проекти уможливають

максимальне наближення до реальних життєвих ситуацій, роботу з медичним обладнанням маніпуляційного, моніторингового та дослідницького призначення, впровадження кінцевого продукту проектів у клінічну практику. Незважаючи на пріоритетність та актуальність проблеми, практика навчання в медичних коледжах свідчить про те, що нинішній стан підготовки фахівців не забезпечує належного рівня готовності майбутніх спеціалістів до ефективної самостійної діяльності. На сучасному етапі розвитку медичної освіти проблема формування дослідницьких умінь має узагальнювальний характер, що унеможливорює розкриття структури і змісту означених умінь з урахуванням специфіки медсестринства, механізм їх опанування. Відсутні напрацювання, присвячені формуванню дослідницьких умінь і навичок шляхом проектування в умовах аудиторних занять, клінічних практик та в позанавчальний час. Водночас у контексті обраної проблеми дослідження виявлено низку *суперечностей* між: зростанням вимог суспільства до якості надання медичних послуг та недостатнім рівнем сформованості умінь і навичок професійного значення, зокрема дослідницьких; рівнем наукового осмислення проблем пацієнта й недостатнім методичним забезпеченням процесу формування дослідницьких умінь і навичок, обмеженістю можливостей викладачів; необхідністю формування в студентів-медиків здатності до творчого розв'язання клінічних завдань для здійснення пошукової діяльності в умовах лікувально-профілактичних установ та відсутністю науково обґрунтованих дидактичних засад реалізації такого процесу.

Відтак, об'єктивна потреба у висококваліфікованих фахівцях медицини середньої ланки, здатних до ефективної реалізації медсестринського процесу на належному дослідницькому рівні, актуальність проблеми в межах сучасної парадигми медичної освіти, недостатня її теоретична розробленість та необхідність практичного впровадження в діяльність закладів медичної освіти I – II рівнів акредитації зумовили вибір теми дослідження **«Формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу у процесі проектної діяльності»**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень Криворізького педагогічного інституту ДВНЗ «Криворізький національний університет» «Теорія і практика підготовки майбутніх педагогів до гармонізації інтелектуального та емоційного факторів навчання; дидактична концепція розвивальної функції навчання» (РК № 0109U002918).

Тему наукового дослідження затверджено Вченою радою Криворізького державного педагогічного університету (протокол № 6 від 11.12.2011 р.) та узгоджено в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 29.03.2011 р.).

Об'єкт дослідження: організація проектної діяльності студентів в освітньому процесі медичного коледжу.

Предмет дослідження: дидактичні засади формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичних коледжів у процесі проектної діяльності.

Мета дослідження – обґрунтувати дидактичні засади формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу в процесі проектної діяльності.

Відповідно до предмета, об'єкта та мети визначено **основні завдання дослідження**:

1 Вивчити проблему формування дослідницьких умінь і навичок студентів у науковій літературі.

2 Обґрунтувати дидактичні засади формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичних коледжів у процесі проектної діяльності.

3 Виявити сукупність дидактичних умов як базисну основу моделі формування досліджуваного феномену.

4 Розробити структуру, зміст, критерії, показники та рівні сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу.

5 Експериментально перевірити дидактичну модель як імплементаційно-функціональний механізм формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу у проектній діяльності.

Теоретико-методологічну основу дисертації становлять: загальнодержавні нормативні документи, які відображають основні ідеї здійснення навчального процесу в медичних коледжах (Закон України «Про вищу освіту»; Закон України «Про освіту»; Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про державний вищий навчальний заклад»; Концепція розвитку професійної освіти і навчання в Україні; Концепція розвитку охорони здоров'я населення України; Загальнодержавна програма «Здоров'я – 2020: український вимір»); загальнонаукові позиції системи дидактичних підходів (особистісно зорієнтований, діяльнісний, проблемний) та принципів (системності й наступності, активності, професійної спрямованості навчання, творчості); теорії розвитку особистості (Р. Бернс, Л. Божович, А. Колесова, А. Маркова та ін.); психолого-педагогічні дослідження з питань формування дослідницьких умінь і навичок (Н. Амеліна, В. Андреев, З. Бакум, С. Балашова, І. Каташинська та ін.); теорії творчості та самостійності мислення студентів (С. Балашова, В. Буряк, Л. Виготський, С. Гольдентріхт, П. Підкасистий, І. Хмеляр та ін.); особливості упровадження проектування у навчальний процес (К. Задорожній, Б. Ігнат'єв, М. Крупеніна, Л. Онищук, Є. Полат, О. Савенков та ін.).

Методи дослідження. Для досягнення мети і розв'язання поставлених завдань використано такі методи дослідження: *теоретичні* – вивчення й аналіз філософської, психолого-педагогічної та методичної літератури з теми дослідження, що сприяло добору й осмисленню фактичного матеріалу, критичного аналізу концепцій, теорій, методик, педагогічної практики викладачів, результати яких було використано для обґрунтування сутності проблеми, уточнено поняття «дослідницькі уміння» та «дослідницькі навички» з огляду на специфіку медичної освіти; синтез, порівняння, конкретизація, систематизація й узагальнення наукових даних, що дало змогу обґрунтувати структуру дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків та критерії їх сформованості; визначено психологічні засади та дидактичні умови формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу у проектній діяльності; *емпіричні* – педагогічний моніторинг (анкетування, бесіда, тестування, спостереження), можливості якого забезпечили вивчення сучасного стану сформованості дослідницьких умінь і навичок майбутніх фахівців медицини; навчальний експеримент – динамічне комплексне визначення рівнів сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів

медичного коледжу в проектній діяльності на етапах констатувального етапу експерименту, упровадження дидактичної моделі окресленого процесу на етапах формувального експерименту; *математичні та статистичні* методи оброблення й інтерпретації отриманих даних, використання яких дозволило виявити та встановити значущість достовірних кількісних і якісних характеристик результативності дослідно-експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження. Експериментальна робота виконувалася на базі Житомирського інституту медсестринства, Криворізького медичного коледжу, Кіровоградського медичного коледжу імені Є. Й. Мухіна, Нікопольського медичного училища, Дніпропетровського базового медичного училища, Дніпродзержинського медичного училища. В експериментальній програмі брали участь 480 студентів, які навчалися за спеціальностями «Сестринська справа», «Лікувальна справа», та 25 викладачів медичних навчальних закладів I – II рівнів акредитації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що *вперше* обґрунтовано дидактичні засади формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичних коледжів у процесі проектної діяльності; виявлено сукупність дидактичних умов (належний рівень професійної компетентності викладачів та відповідне методичне забезпечення в контексті медсестринського проектування; опанування студентами-медиками дослідницькими вміннями й навичками в проектній діяльності, що забезпечується етапністю процесу та диференційованістю клініко-ситуаційних завдань; моніторинговий контроль сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу) як базисну основу моделі формування досліджуваного феномену; *з'ясовано* сутність понять «дослідницькі уміння і навички студентів медичного коледжу», *визначено* й докладно схарактеризовано структуру (інтелектуальні, аналітичні, комунікативні, операційно-маніпуляційні), критерії (теоретичний, діяльнісний, професійний, комунікативний, творчий) та рівні (репродуктивний, відтворювально-продуктивний, креативний) їх сформованості; *створено* дидактичну модель та розроблено дидактичні умови, що забезпечують результативність формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу в проектній діяльності; *конкретизовано* шляхи впровадження проектування в систему навчання медичних коледжів; *уточнено* типологію навчальних проектів з огляду на медичну специфіку, *виокремлено* категорію «медсестринський проект».

Подальшого розвитку набули ідеї організації навчання в закладах медичної освіти I – II рівнів акредитації через упровадження проектування, наукового осмислення феномену «дослідницькі уміння і навички студентів-медиків».

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні й упровадженні в практику викладання навчально-методичного комплексу спецкурсу «Основи дослідницької діяльності у проектуванні» та методичних рекомендацій для викладачів «Організація дослідницької діяльності студентів-медиків через проектування», що передбачають активне самостійне дослідництво; навчально-методичних посібників організації аудиторної та позааудиторної роботи студентів медичного коледжу з дисципліни «Анатомія людини»; робочих зошитів для практичних занять з дисципліни «Анатомія людини».

Висновки та результати дослідження можуть бути використані в медичних навчальних закладах I–II рівнів акредитації, які готують фахівців медицини середньої ланки та в післядипломній освіті; для розроблення галузевих стандартів підготовки молодших спеціалістів, бакалаврів та магістрів за напрямом «Медицина» (спеціальність «Сестринська справа»); науково-методичного забезпечення формування дослідницьких умінь і навичок у процесі підготовки майбутніх спеціалістів у навчально-виховному процесі медичного коледжу.

Основні положення дослідження **упроваджено**: у Житомирському інституті медсестринства (довідка № 298 від 20.06.2014 р.), Криворізькому медичному коледжі (довідка № 116 від 03.02.2015 р.), Кіровоградському медичному коледжі ім. Є. Й. Мухіна (довідка № 207 від 10.02.2015 р.), Нікопольському медичному училищі (довідка № 265 від 18.06.2013 р.), Дніпропетровському базовому медичному училищі (довідка № 10-410/01 від 04.07.2013 р.), Дніпродзержинському медичному училищі (довідка № 235 від 18.06.2014 р.).

Особистий внесок автора в опублікованих у співавторстві із З. Бакум статтях полягає в розробленні критеріїв та визначенні рівнів сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу, обґрунтуванні етапів, ефективних умов та доцільності запровадження дидактичної моделі формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу через проектування.

Апробація результатів дисертації. Процес та результати дослідження обговорювалися на засіданнях предметно-циклових комісій природничо-наукових дисциплін Житомирського інституту медсестринства, Криворізького медичного коледжу, Кіровоградського медичного коледжу ім. Є. Й. Мухіна, Нікопольського медичного училища, Дніпродзержинського медичного училища, Дніпропетровського базового медичного училища. Аспекти самостійності та творчості були представлені на засіданні ради директорів та заступників директорів із навчальної роботи вищих медичних навчальних закладів I–II рівнів акредитації Дніпропетровської області. Поетапне відображення роботи оприлюднено на *10 міжнародних* науково-практичних конференціях: «Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання в сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти» (Рубіжне – Луганськ – Житомир – Ніш, 2011); «Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития» (Санкт-Петербург, 2012); «Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми» (Київ – Вінниця, 2012); «Сталий розвиток промисловості та суспільства. Проблеми педагогіки в контексті сталого суспільного розвитку» (Кривий Ріг, 2012); «Сучасні проблеми освіти і науки» (Угорщина, Будапешт, 2013); «Иновационные технологии в образовании» (Ялта, 2013); «Педагогика, психология, социология: концепции, подходы, технологии» (Росія, Чебоксари, 2013); «Science and Education» (Німеччина, Мюнхен, 2013), «Психологічні проблеми сучасності» (Львів, 2013); «Інноваційний потенціал світової науки – XXI сторіччя» (Запоріжжя 2015); *4 Всеукраїнських* конференціях: «Історичні аспекти розвитку природничо-математичних наук» (Умань, 2012); «Молодий науковець XXI століття» (Кривий Ріг, 2012); «Єдність і взаємодія інтелектуального й емоційного аспектів у сучасному освітньому процесі» (Кривий Ріг, 2012); «Вища освіта в медсестринстві: проблеми і

перспективи» (Житомир, 2012); *1 регіональній науково-практичній конференції «Навчання і виховання молоді як органічний процес підготовки конкурентоспроможних фахівців у ВНЗ: традиції та інновації» (Дніпропетровськ, 2011).*

Публікації. Основні теоретичні положення та результати дисертації викладено в 26 публікаціях (24 одноосібних і 2 у співавторстві), 6 із яких – у фахових виданнях; 6 у зарубіжних виданнях; у тезах 10 науково-практичних конференцій; навчально-методичному комплексі спецкурсу «Основи дослідницької діяльності у проектуванні»; методичних рекомендаціях для викладачів «Організація дослідницької діяльності студентів-медиків через проектування»; навчально-методичному посібнику; робочому зошиті для практичних занять.

Структура дисертації зумовлена логічністю дослідження, його метою й завданням та складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел, додатків. Список використаних джерел нараховує 325 позиції на 33 сторінках, 11 додатків, розміщених на 42 сторінках. Повний обсяг дисертації становить 280 сторінок, основний зміст викладено на 196 сторінках. У тексті подано 14 таблиць, 18 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження обраної проблеми, визначено мету та завдання, об'єкт, предмет дослідження, методологічну й теоретичну основи, методи дослідження; розкрито наукову новизну, теоретичне і практичне значення; подано відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження; особистий внесок здобувача й обсяг дисертації.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи формування дослідницьких умінь і навичок студентів засобами проектної діяльності»* – охарактеризовано базові поняття дослідження; проаналізовано стан розробленості проблеми формування дослідницьких умінь і навичок студентів у психолого-педагогічній теорії та практиці; визначено особливості проектної та дослідницької роботи студентів-медиків.

Теоретичний аналіз базових понять дослідження дозволив виявити різноманітність підходів у визначенні термінів «дослідницькі уміння» та «дослідницькі навички». Зокрема, «уміння» розглянуто як готовність особистості до певних дій або операцій відповідно до поставленої мети на основі сформованих знань та навичок (А. Бобров і А. Усова); можливості використовувати алгоритми, нормативні характеристики (Л. Ланда, А. Левінов, О. Маркович, З. Решетова); готовність до діяльності пристосувального характеру (А. Нізовцев); спосіб діяльності, власний досвід індивіда (В. Краєвський).

Педагоги сучасності (О. Арделян, О. Маркович, А. Потапова та М. Шехтер та ін.) указують на органічний взаємозв'язок та взаємозалежність «умінь» і «навичок», їх перехід з одного в інше. Ураховуючи специфіку професійної діяльності медичних фахівців середньої ланки, *«дослідницькі уміння студентів-медиків»* витлумачуємо як комплекс умотивованих дій, спрямованих на ефективне, самостійне виконання мануальних, інвазивних маніпуляцій та профілактичних заходів у межах своєї компетенції із застосуванням наукових прийомів за стандартних ситуацій.

«Дослідницькі навички студентів-медиків» – це сформовані, до певної міри автоматизовані уміння, що застосовуються в різний спосіб у широкому спектрі стандартних і нестандартних клінічних ситуацій.

Подальший аналіз наукових джерел дозволив з'ясувати поняття «проект» – комплекс документів, план, форму організації навчання, самостійну навчальну діяльність.

Ураховуючи різні критерії, подані в педагогічній літературі, трансформуючи результати наукового пошуку в межах середньої медичної освіти, дещо розширено класифікацію проектів. Запропоновано *медсестринський проект* як активну діяльність, спрямовану на визначення та розв'язання проблем пацієнта з лікувальною, реабілітаційною або профілактичною метою.

Усвідомлення сутності проектування дозволяє розглянути цей процес як комплекс певних послідовних етапів та їх структурних компонентів, інтегративно об'єднаних стійкими зв'язками, на кожному з яких розв'язуються дидактичні завдання, визначається характер діяльності, формуються дослідницькі вміння та навички, а саме: 1) мотиваційний (підготовка, планування); 2) практичний (організаційно-пізнавальний, власне дослідницький, контроль та керівництво, завершальний); 3) підсумковий (презентація та захист, рефлексія).

Науковий пошук дозволив виокремити такі поліструктурні, взаємопов'язані та взаємозумовлені психологічні засади формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу в проектній діяльності: 1) формування позитивної мотивації (особистісний та соціальний компоненти); 2) урахування суб'єктивних особливостей (віковий компонент та попередня підготовленість студентів); 3) забезпечення творчої активності (компоненти самостійності та креативності).

У результаті студіювання теоретико-методичних і науково-експериментальних джерел установлено, що проектування стає засобом інтелектуального розвитку студентів, формування їхніх дослідницьких умінь і навичок; трансформує функції педагогів у нове русло, що зумовлює таку організацію навчально-виховного процесу, яка передбачає консультування та коректне спрямування ідей студентів, формування суб'єкт-суб'єктних відносин між викладачами та студентами.

У **другому розділі** – «*Організація процесу формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу в проектній діяльності*» – обґрунтовано структуру дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу, визначено критерії, показники та рівні їх сформованості, здійснено моделювання процесу формування дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків через проектування, обґрунтовано зміст та запропоновано методику формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу через проектування, визначено дидактичні умови формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу через проектування.

У роботі визначено та з'ясовано зміст ефективних дидактичних умов: 1) належний рівень професійної компетентності викладачів та відповідне методичне забезпечення в контексті медсестринського проектування; 2) опанування студентами-медиками дослідницькими вміннями і навичками в проектній діяльності, що забезпечується етапністю процесу та диференційованістю клініко-

ситуаційних завдань; 3) моніторинговий контроль сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу.

Обґрунтовано структуру дослідницьких умінь і навичок, визначено їх компоненти (інтелектуальний, комунікативний, аналітичний, операційно-маніпуляційний). Інтелектуальний компонент характеризує здатність опрацьовувати нову інформацію, обирати основні положення, подавати в зрозумілому для пацієнта вигляді, екстраполювати отримані знання в практичну діяльність та вивчення клінічних дисциплін; комунікативний – передбачає адекватне спілкування з пацієнтом, проведення інтерв'ю або анкетування для отримання інформації про стан здоров'я та анамнестичні дані, формулювання медсестринського діагнозу, переконання пацієнта в доцільності проведення діагностичних або лікувальних процедур, спілкування з колективом; аналітичний – проведення аналізу, систематизації та узагальнення отриманої інформації, планування і своєчасна корекція дій; операційно-маніпуляційний – бачення проблем пацієнта, висування гіпотези, виконання залежних і незалежних медсестринських маніпуляцій, робота із медичним обладнанням;

Відповідно до структурних компонентів визначено критерії сформованості дослідницьких умінь і навичок та їх специфічні показники: 1) теоретичний: базові знання з дисципліни; усвідомлення компонентів дослідництва і проектування; опанування основними протоколами догляду та маніпуляцій; 2) діяльнісний: створення структурно-логічних схем, таблиць, графіків; критичний аналіз інформації; визначення проблем, мети, гіпотези, завдань медсестринських втручань; планування роботи та прогнозування наслідків; висновки за результатами роботи; 3) професійний: використання сучасного медичного обладнання; виконання медичних маніпуляцій; 4) комунікативний: володіння елементами медичного дискурсу; публічний аргументований захист медсестринського проекту; 5) творчий: самостійність у роботі над проектом; оригінальність шляхів розв'язання проблем пацієнта; варіативність та креативність проекту, його презентація; суспільна значущість результатів.

Оцінювання кожного критерію необхідно корелювати з рівнями сформованості дослідницьких умінь і навичок. У результаті дослідження виявилось раціональним виокремлення трьох рівнів: репродуктивного (низького); відтворювально-продуктивного (достатнього); креативного (високого).

Виявлення та теоретичне обґрунтування основних позицій досліджуваної проблеми дозволили створити експериментальну дидактичну модель формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу в проектній діяльності яка являє собою цілісну систему та містить такі структурні компоненти: цільовий, змістовий, практичний, оцінювально-рефлексивний. Специфічними ознаками дидактичної моделі визначено: спрямованість на формування дослідницьких умінь і навичок у проектній діяльності студентів медичного коледжу; зміст моделі утворює дослідницькі уміння і навички, що відповідають принципам медсестринського процесу; оволодіння дослідницькими вміннями та навичками відбувається із застосуванням оптимально ефективних форм, методів і засобів навчання й дотриманням певних принципів, що визначають сферу інформаційного, дослідницького, експериментального та практичного пошуків; урахування

психологічних засад і дидактичних умов забезпечує якісне формування дослідницьких умінь і навичок; оволодіння дослідницькими вміннями і навичками визначається правильністю, повнотою та послідовністю виконання маніпуляцій та дрібних операцій у їх складі відповідно до критеріїв, показників та рівнів сформованості, що сприяє виконанню медсестринського проекту. Дослідницькі вміння формуються у всіх студентів, які залучаються до проектування у межах дидактичної моделі. Пропоновану модель подаємо у вигляді схеми (рис. 1).

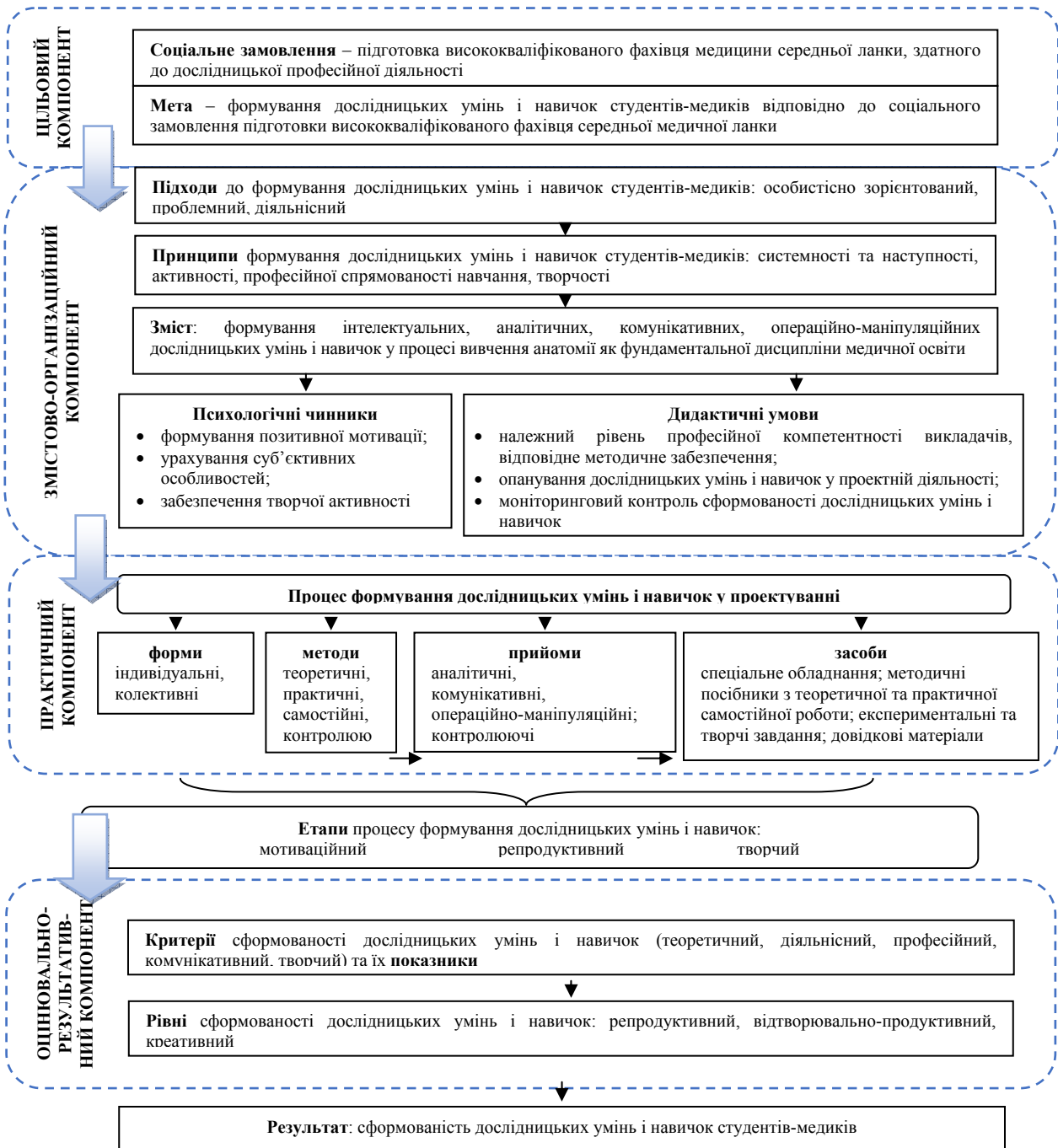

Рис. 1. Дидактична модель процесу формування дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків через проектування

У третьому розділі – «Експериментальне дослідження ефективності моделі формування дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків через проектування» – подано етапи та методику проведення педагогічного експерименту, проаналізовано його результати.

У процесі організації констатувального експерименту з'ясовано рівень сформованості дослідницьких умінь і навичок медичного персоналу середньої ланки, позиції працівників та пацієнтів лікувально-профілактичних установ щодо необхідності впровадження дослідницьких складників у практичну медицину.

Задля отримання необхідної інформації було розроблено та використано анкети, що містили низку запитань для лікарів-ординаторів, середнього медичного персоналу та пацієнтів. Результати опрацьованого матеріалу дозволили констатувати, що особлива увага в роботі середнього медичного персоналу приділяється маніпуляційному компоненту (92%), наступним за значущістю є комунікативний компонент (75%), незначний рівень отримав творчий компонент (15,5%). Потребують якісного оволодіння дослідницькими вміннями і навичками 30% медичного персоналу (переважно головні та старші медичні сестри, їх заступники). Убачають виконання своїх професійних обов'язків на задовільному рівні через автоматичне виконання лікарських призначень 70% респондентів.

Подальше проведення констатувального етапу експерименту на базі медичних навчальних закладів, аналіз отриманих результатів дозволили зробити такі узагальнення: 1) підготовка студентів-медиків до розв'язання складних професійних завдань на рівні доказової медицини не стала пріоритетним напрямом, що зумовило необхідність вивчення й обґрунтування психологічних засад та дидактичних умов організації навчально-виховного процесу медичного коледжу; 2) застосування педагогічного діагностування через використання анкет, що передбачали систематизацію запитань за принципом визначення ключових ознак, педагогічного спостереження, співбесід зі студентами дозволило виявити незначний прояв їхньої дослідницької позиції (4,7% – 23 особи), домінування внутрішньої мотивації (74,3% – 357 осіб), низький рівень попередньої сформованості дослідницьких умінь і навичок (25% – 120 осіб) та повну відсутність операційно-маніпуляційного компонента; 3) перевагу монологічного викладу матеріалу в навчально-виховному процесі медичних коледжів; 28% викладачів упроваджують інноваційні технології на окремих теоретичних і практичних заняттях; навчально-методичні комплекси та їх дидактичне наповнення спрямовані на алгоритмізацію процесу опанування необхідними вміннями і навичками, пропоновані студентам вправи мали здебільшого відтворювально-репродуктивний характер; контроль якості знань проводився переважно через складання тестів, усну відповідь на пропоновані запитання, демонстрацію маніпуляцій відповідно до протоколу. Одержані результати дозволили дійти висновку про необхідність розроблення експериментальної програми, спрямованої на формування дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків.

Мета формувального експерименту полягала в перевірці пропонованої дидактичної моделі формування дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків через проектування.

Апробація експериментальної програми здійснювалася впродовж 2013 – 2014 н. р. Базою формувального експерименту стали п'ять медичних навчальних закладів I – II рівнів акредитації: Житомирський інститут медсестринства, Криворізький медичний коледж, Кіровоградський медичний коледж імені Є. Й. Мухіна, Нікопольське медичне училище, Дніпродзержинське медичне училище, Дніпропетровське базове медичне училище.

Організація та проведення консультацій, співбесід, інструктування викладачів дозволили узагальнити та систематизувати уявлення педагогів про специфіку медсестринського дослідження, функціональні можливості проектування, його роль у формуванні професійних якостей студентів; удосконалити вміння усвідомлено й цілеспрямовано застосовувати проектні, проблемні, дослідницькі методи навчання; редагувати методичний комплекс, спрямовуючи дидактичне наповнення на розвиток абстрактного мислення студентів, інтеграцію знань з інших навчальних дисциплін, становлення активної дослідницької позиції.

Упровадження пропонованої дидактичної моделі під час вивчення фундаментальних та клінічних дисциплін, спеціального курсу «Основи дослідницької діяльності у проектуванні» дозволило сформувати в студентів уявлення про сутність наукових досліджень, особливості організації експерименту, можливості проектування, специфіку медсестринських досліджень, мету, завдання, форми реалізації в практичній медицині проектувального продукту.

Динаміку рівнів сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу експериментальних і контрольних груп подаємо у таблиці 1.

Таблиця 1

Визначення рівнів сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу за результатами підсумкового зрізу в експериментальних та контрольних групах (у %)

рівні	експериментальні групи								контрольні групи							
	1	2	3	4	5	6	7	8	1	2	3	4	5	6	7	8
не сформовані уміння	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
репродуктивний рівень	9,7	9,7	20	23,3	16,1	9,7	3,3	3,3	51,7	63,3	58,6	60	53,3	60,7	63,3	70
відтворювально-продуктивний рівень	67,7	71	40	50	61,3	54,8	56,7	46,7	48,3	36,7	41,4	40	46,7	39,3	36,7	30
Креативний рівень	22,6	19,3	40	26,7	22,6	35,5	40	50	-	-	-	-	-	-	-	-

За результатами формувального експерименту й на підставі статистичного оброблення кількісних та якісних показників отримано таку динаміку рівнів сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу:

креативний рівень – 32%, 154 студенти; відтворювально-продуктивний рівень – 56,1%, 269 студентів; репродуктивний рівень – 11,9%, 57 студентів; не сформовані уміння – 0%. До експерименту відповідні показники становили: превалювання у студентів репродуктивного (64,2% – 270 студентів) та відтворювально-продуктивного (20,7% – 87 студентів) рівнів сформованості дослідницьких умінь і навичок; у 15% респондентів (63 студентів) дослідницькі властивості не сформовані.

Наочно узагальнену динаміку дослідно-експериментальних змін у формуванні дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу подано у вигляді діаграми (рис. 2).

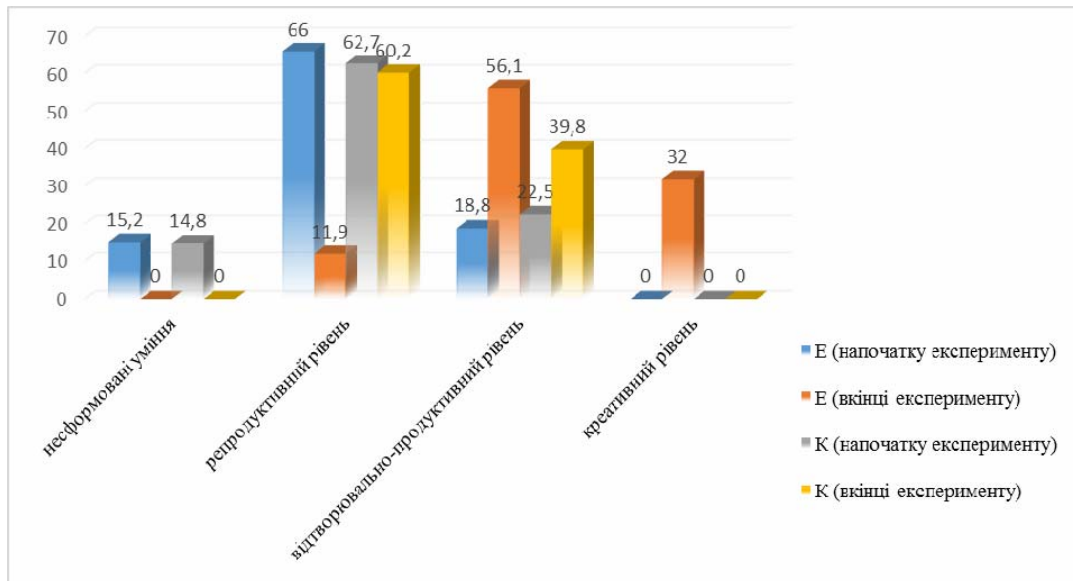

Рис. 2 Динаміка розвитку дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу експериментальних та контрольних груп (у%)

Отримані в перебігу експерименту результати, їх статистичне оброблення дали підстави визнати правомірність, доречність та значущість розробленої й реалізованої дидактичної моделі формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу через проектування.

Результати дослідження можуть бути використані під час викладання клінічних дисциплін у медичних закладах освіти I – II рівнів акредитації, слугувати підґрунтям для розроблення студентських досліджень, упровадження результатів у лікувальні та профілактичні заклади практичної медицини.

Ефективність експериментальної роботи підтверджено результатами математично-статистичного оброблення даних. Аналіз динаміки експериментальних груп (за t-критерієм Стюдента) дозволив констатувати зростання середнього значення дослідницьких умінь студентів медичного коледжу та трансформацію їх у навички, свідченням чого є високий t-критерій. Установлено, що динаміка переходу від одного рівня сформованості дослідницьких умінь до другого пов'язана з певними якісними перетвореннями в змісті структурних компонентів.

ВИСНОВКИ

1. Науковий аналіз досліджуваної проблеми та сучасних концепцій підготовки фахівців медичної галузі засвідчив, що проблему формування дослідницьких умінь і навичок актуалізовано та вивчено у працях як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, що дозволяє виокремити кілька провідних напрямів: концепція розвитку дослідницьких здібностей (О. Савенков); осучаснена версія проектного навчання (Є. Полат); теорія ефективності впровадження різнорівневих завдань у медичних вишах I-II рівнів акредитації (В. Мілерян); алгоритмізація процесу опанування професійними вміннями медичними сестрами (О. Маркович).

2. Вивчення науково-методичної літератури дозволило визначити й теоретично обґрунтувати дидактичні засади формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу, що відображено в дидактичній моделі, специфічними ознаками якої виокремлено: застосування оптимально ефективних форм (індивідуальні, колективні), методів (теоретичних, практичних, самостійних, контролюючих), засобів (спеціальне обладнання; методичні посібники з теоретичної та практичної самостійної роботи; експериментальні та творчі завдання; довідкові матеріали) навчання й дотриманням певних принципів, що визначають сферу інформаційного, дослідницького, експериментального та практичного пошуків; урахування психологічних засад (формування позитивної мотивації; урахування суб'єктивних особливостей; забезпечення творчої активності).

3. У роботі визначено та з'ясовано зміст ефективних дидактичних умов: 1) належний рівень професійної компетентності викладачів та відповідне методичне забезпечення в контексті медсестринського проектування; 2) опанування студентами-медиками дослідницькими вміннями і навичками в проектній діяльності, що забезпечується етапністю процесу та диференційованістю клініко-ситуаційних завдань; 3) моніторинговий контроль сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу.

4. Доведено, що стан сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медиків визначається через виокремлені критерії (теоретичний, діяльнісний, професійний, комунікативний, творчий), які містять низку показників та якісних рівнів (репродуктивний, відтворювально-продуктивний, креативний). Вивчення сучасного стану сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу дало змогу виявити реальний рівень сформованості дослідницьких умінь (репродуктивний рівень – 64,2%, відтворювально-продуктивний – 20,7%, креативний – 0%, не сформовані вміння – 15%).

5. Розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено дидактичну модель формування дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків через проектування, яка охоплює структурні компоненти (цільовий, змістовий, практичний, оцінювально-рефлексивний) та організаційно-дидактичні чинники (психологічні засади, дидактичні умови, підходи, принципи, методи, прийоми, форми), що уможливило поетапне упровадження в процес формування

дослідницьких умінь і навичок особистісно зорієнтованого, проблемного, діяльнісного підходів; системи специфічних дидактичних принципів (системності та поступовості, активності, професійної спрямованості навчання, творчості); форм (індивідуальні, колективні); активних методів (теоретичні, практичні, самостійні, контролюючі); прийомів (аналітичні, комунікативні, маніпуляційні, контролюючі); засобів (спеціальне устаткування, методичні посібники теоретичної та практичної самостійної роботи; експериментальні та творчі завдання; довідкові матеріали), що забезпечують ефективну реалізацію окресленого процесу. На основі аналізу результатів формувального експерименту доведено підвищення рівнів сформованості дослідницьких умінь і навичок у студентів експериментальних груп порівняно зі студентами контрольних груп.

Результати дослідження дають підстави стверджувати, що запропонована дидактична модель формування дослідницьких умінь і навичок студентів-медиків через проектування є доцільною, визначені завдання реалізовані, мету досягнуто, отримані висновки та практичні рекомендації мають вагомe значення для теорії та практики формування дослідницьких умінь і навичок студентів в освітньому процесі медичних коледжів.

Дослідження не вичерпує всіх аспектів обраної проблеми дослідження. Подальшого розроблення потребують питання формування дослідницьких умінь і навичок у вивченні клінічних дисциплін, проблемного викладу та засвоєння навчального матеріалу, застосування різних активних методів і засобів навчання майбутніх фахівців медицини.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Бабенко Т. П. Упровадження проектних технологій у навчанні природничо-наукових дисциплін медичного коледжу / Т. П. Бабенко // Педагогіка вищої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – Вип. 32. – С. 199–203.

2. Бабенко Т. П. Проектна діяльність у процесі організації дослідницької роботи студентів медичного коледжу / Т. П. Бабенко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : КДПУ, 2011. – Вип. 33 – С. 5–10.

3. Бабенко Т. П. Формування позитивної мотивації студентів-медиків у дослідницькій діяльності / Т. П. Бабенко // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 17 – 19 травня 2011р. : зб. наук. пр. [у 2-х ч. / за ред. М. А. Журби]. – Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2011. – Ч. II. – С. 199–202.

4. Бабенко Т. П. Проблеми організації дослідницької діяльності студентів у контексті підготовки висококваліфікованого фахівця / Т. П. Бабенко // Навчання і виховання молоді як органічний процес підготовки конкурентоспроможних фахівців у ВНЗ: традиції та інновації : матеріали регіональної наук.-практ. конф., 16 грудня

2011р., Дніпропетровськ [відп. ред. С. В. Шевцов, І. С. Попова] : тези доповідей – Д. : РВВ ДНУ, 2012. – С. 35–40.

5. Бабенко Т. П. Проектування у дослідницькій роботі студентів ВНЗ / З. П. Бакум, Т. П. Бабенко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. – Кривий Ріг : КДПУ, 2012. – Вип. 34. – С. 11–19.

6. Бабенко Т. П. Дослідницька діяльність студентів у контексті реформування медсестринської освіти / Т. П. Бабенко // Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД : матеріали I Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 26 – 28 лютого 2012р. : зб. наук. пр. Переяслав-Хмельницького держ. пед.ун-ту ім. Г. Сковороди. – Секція : Педагогіка : [гол. ред. В. Коцур]. – Переяслав-Хмельницький, 2012. – С. 206–208. – Режим доступу : <http://conferences.neasmo.org.ua>

7. Бабенко Т. П. Історичні аспекти становлення анатомії як науки / Т. П. Бабенко // Історія науки майбутньому вчителю : збірник матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф., 4 – 5 квітня 2012р. [відп. ред. Н. С. Побірченко] : тези доповідей. – Умань : Вид-во «АЛМІ», 2012. – С. 168–169.

8. Бабенко Т. П. Умови організації дослідницької діяльності студентів / Т. П. Бабенко // Молодий науковець XXI століття : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. молодих науковців, 5 квітня 2012р., Кривий Ріг [відп. ред. З. П. Бакум] : тези доповідей. – Кривий Ріг : КНУ, 2011. – С. 3–5.

9. Бабенко Т. П. Проектна діяльність як засіб формування активної дослідницької позиції студентів / Т. П. Бабенко // Сталий розвиток промисловості та суспільства. Проблеми педагогіки в контексті сталого суспільного розвитку : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 22 – 25 травня 2012р., Кривий Ріг [у 2-х т. / відп. ред. Ю. Г. Вілкул] : тези доповідей. – Кривий Ріг : КПІ ДВНЗ «Криворізький національний університет». – Т. 2. – С. 3–4.

10. Бабенко Т. П. Формирование исследовательских умений студентов медицинских колледжей в контексте непрерывного образования / Т. П. Бабенко // Образование через всю жизнь: непрерывное образование в интересах устойчивого развития : материалы 10-й Международной конференции, 1 – 4 июня 2012г. Санкт-Петербург [в 2-х ч. / отв. ред. Н. А. Лобанов, В. Н. Скворцов]. – Санкт-Петербург : ЛГУ им. А. С. Пушкина, 2012. – Вып. 10. – Ч. I. – С. 221–223.

11. Бабенко Т. П. Дослідницька діяльність студентів у контексті реформування медсестринської освіти / Т. П. Бабенко // Вища освіта в медсестринстві: проблеми і перспективи : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 23 листопада 2012 р., Житомир [відп. ред. В. Й. Шатило]. – Житомир : Житомирський інститут медсестринства, 2012. – С. 18–20.

12. Бабенко Т. П. Проблеми дослідницької діяльності студентів медичного коледжу / Т. П. Бабенко // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Г. Шевченка. – 2012. – № 24 (259). – Ч. II. – С. 82–87.

13. Бабенко Т. П. Умови формування дослідницьких умінь і навичок студентів ВНЗ / Т. П. Бабенко // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми : зб. наук. пр. – Київ – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2012. – Вип. 31. – С. 258–262.

14. Бабенко Т. П. Творчість студентів у контексті проектного навчання / Т. П. Бабенко // Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії : матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф., 6 грудня 2012р., Рівне [відп. ред. Ю. С. Шемшученко] : тези доповідей. – Рівне : РІ КПУ НАН України, 2012. – С. 238–240.

15. Бабенко Т. П. Формирование активной творческой позиции студентов в исследовательской деятельности / Т. П. Бабенко // Экология образования: актуальные проблемы : сборник научных статей / М-во образования и науки Рос. Федерации. – Гуманитар. ин-т ФГАОУ ВПО «Северный федеральный университет им. М. В. Ломоносова» – Северодвинск – Архангельск, 2012. – Вып. 5. – С. 24–28.

16. Бакум З. П. Проблеми проектної діяльності у медсестринській освіті / З. П. Бакум, Т. П. Бабенко // Society for cultural and scientific progress in Central and Eastern Europe. International scientific and professional conference «Modern problems of education and science». – Budapest, 2013. – Vol. 1. – February. – P. 4–7.

17. Бабенко Т. П. Психологічні основи розвитку творчої активності студентів-медиків / Т. П. Бабенко // Психологічні проблеми сучасності : тези X наук.-практ. конф. студентів та молодих вчених за міжнародною участю, 11 – 12 квітня 2013р., Львів [відп. ред. І. І. Галецька] : тези доповідей. – Львів : Львівський національний університет ім. Івана Франка, 2013. – С. 110–112.

18. Бабенко Т. П. Проектування у процесі підготовки студентів медичного коледжу / Т. П. Бабенко // Инновационные технологии в образовании : материалы IX Междунар. науч.-практ. конф., 26 – 27 сентября 2013г., Ялта [ред. совет А. В. Глузман, Н. Г. Гончарова, В. А. Буякевич и др.] : сборник науч. статей. – Ялта : РВВ КГУ, 2013. – С. 32–35.

19. Бабенко Т. П. Поисковые задания в процессе формирования исследовательских умений и навыков посредством проектирования / Т. П. Бабенко // Педагогика, психология, социология: концепции, подходы, технологии : материалы II Междунар. заочной науч.-практ. конф., 27 сентября 2013г., Чебоксары [гл. ред. М. П. Нечаев]. – Чебоксары : Экспертно-методический центр, 2013. – С. 71–76.

20. Бабенко Т. П. Навчально-методичний посібник для організації аудиторної та позааудиторної роботи студентів з дисципліни «Анатомія людини» (спеціальність «Сестринська справа») / Т. П. Бабенко. – Кривий Ріг : Криворізький медичний коледж, 2013. – 107 с.

21. Бабенко Т. П. Робочий зошит для практичних робіт з дисципліни «Анатомія людини» (спеціальність «Сестринська справа») / Т. П. Бабенко. – Кривий Ріг : Криворізький медичний коледж, 2013. – 140 с.

22. Бабенко Т. П. Методичні рекомендації для викладачів «Організація дослідницької діяльності студентів-медиків через проектування» / Т. П. Бабенко. – Кривий Ріг : Криворізький медичний коледж, 2013. – 48 с.

23. Бабенко Т. П. Програма спецкурсу «Основи дослідницької діяльності у проектуванні» / Т. П. Бабенко. – Кривий Ріг : Криворізький медичний коледж, 2013. – 10 с.

24. Babenko T. Organization of the research skills formations monitoring of medical college students / T. Babenko // Science and Education [Text] : materials of the IV international research and practice conference, Vol. II, Munich, October 30 – 31, 2013 / publishing office Vela Verlag Waldkraiburg – Munich – Germany, 2013 – P. 78–83.

25. Bakum Z. Development of research abilities and skills of students studying in educational institutions of accreditation I – II level / Z. Bakum, T. Babenko // Social Educational Project of Improving Knowledge in Economic // Sepike, Ausgabe. – №7. – 31.12.2014. – P. 6–9.

26. Бабенко Т. П. Формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу як умова якісної підготовки фахівців / Т. П. Бабенко // Інноваційний потенціал світової науки – XXI сторіччя : матеріали Тридцять третьої Міжнар. наук.-практ. конф., 20 – 27 травня 2015р. : зб. наук. пр. Перспективні напрями світової науки. – Том 1. Науки гуманітарного циклу. – Вид. ПГА. – Запоріжжя, 2015. – С. 23–24. – Режим доступу : <http://nauka.zinet.info>

АНОТАЦІЇ

Бабенко Т. П. Формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу у процесі проектної діяльності. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.09 – теорія навчання. – Київський університет імені Бориса Грінченка, Київ, 2015.

Дослідження присвячене проблемам специфіки навчання у медичному коледжі, формуванню дослідницьких умінь та розвитку дослідницьких навичок студентів медичного коледжу через проектування. Пропонована дидактична модель ґрунтується на концептуальних філософських, психологічних, педагогічних та дидактичних положеннях. Визначальною рисою є упровадження медсестринського проектування як одного з пріоритетних методів у опануванні дослідницьких умінь і навичок майбутніми фахівцями медицини.

У дисертації вивчено сучасний стан сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу; підтверджено актуальність і своєчасність досліджуваної проблеми; з'ясовано поняття «дослідницькі уміння студентів медичного коледжу», «дослідницькі навички студентів медичного коледжу», «медсестринський проект», його етапи та шляхи реалізації; обґрунтовано структуру

дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу (інтелектуальний, аналітичний, комунікативний, операційно-маніпуляційний компоненти); визначено критерії сформованості (теоретичний, діяльнісний, професійний, комунікативний, творчий) та розкрито їх зміст; доведено доцільність упровадження виокремлених дидактичних умов; здійснено відбір змісту, форм, методів, засобів, що охоплюють теми теоретичних, практичних і самостійних робіт з дисциплін природничо-наукового, спеціально-медичного та клінічного циклів; визначено етапи формування дослідницьких умінь і навичок (мотиваційний, практичний, презентаційно-рефлексивний); експериментально перевірено ефективність упровадження організаційно-методичних засад формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу в процесі проектної діяльності; розроблено методичні рекомендації для викладачів щодо організації дослідницької діяльності студентів-медиків через проектування.

Ключові слова: дослідницькі уміння студентів медичного коледжу, дослідницькі навички студентів медичного коледжу, медсестринський проект, дидактичні засади формування дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу, критерії та рівні сформованості дослідницьких умінь і навичок студентів медичного коледжу.

Бабенко Т. П. Формирование исследовательских умений и навыков студентов медицинского колледжа в процессе проектной деятельности. – Рукопись.

Диссертация на соискание научной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.09 – теория обучения. – Киевский университет имени Бориса Гринченко, Киев, 2015.

Исследование посвящено проблеме специфики обучения в медицинском колледже, формированию исследовательских умений и развитию исследовательских навыков студентов посредством проектирования. Предлагаемая дидактическая модель основывается на концептуальных философских, психологических, педагогических и дидактических положениях. Теоретически обоснована сущность медсестринского проектирования как одного из приоритетных методов при овладении исследовательскими умениями и навыками будущими специалистами медицины.

В диссертации раскрыты содержательные характеристики таких терминов, как «исследовательские умения студентов медицинского колледжа», «исследовательские навыки студентов медицинского колледжа», «медсестринский проект»; определена и обоснована структура исследовательских умений и навыков студента медицинского колледжа (интеллектуальный, аналитический, коммуникативный, творческий), а также критерии сформированности (теоретический, деятельностный, профессиональный, коммуникативный,

творческий). Установлены репродуктивный, воспроизводительно-продуктивный, творческий уровни.

Констатирующий эксперимент позволил определить недостаточный уровень сформированности исследовательских умений и навыков студентов медицинского колледжа.

В процессе исследования спроектирована и теоретически обоснована дидактическая модель формирования исследовательских умений и навыков студентов медицинского колледжа в процессе проектной деятельности, включающая исходные категориальные понятия (цель, принципы, формы, методы, приемы, средства), основные дидактические условия (надлежащий уровень профессиональной компетентности преподавателей, соответствующее методическое обеспечение; овладение исследовательскими умениями и навыками в проектной деятельности; мониторинговый контроль сформированности исследовательских умений и навыков), которые в своей совокупности являются системой, отражают главные особенности медсестринского исследования на принципах доказательной медицины. Выделены последовательные этапы формирования исследовательских умений и навыков студентов: мотивационный (формирование позитивной мотивации к медсестринскому исследованию, переход от личностных к социальным мотивам), практический (формирование исследовательских умений и навыков в процессе работы над проектом), презентационно-рефлексивный (демонстрация и защита медсестринских проектов, анализ результатов, определение стратегии дальнейшего обучения). Показана объективность приобщения студентов к проектной деятельности; разработан спецкурс, предусматривающий развитие исследовательских умений и навыков, творческого медсестринского мышления посредством проектной деятельности.

Результаты эксперимента подтвердили эффективность организационно-методических основ формирования исследовательских умений и навыков студентов медицинского колледжа в проектной деятельности.

Обобщение результатов исследования позволило разработать методические рекомендации для преподавателей медицинского колледжа «Организация исследовательской деятельности студентов медицинского колледжа посредством проектирования».

Ключевые слова: исследовательские умения студентов медицинского колледжа, исследовательские навыки студентов медицинского колледжа, медсестринский проект, дидактические основы формирования исследовательских умений и навыков студентов медицинского колледжа, критерии и уровни сформированности исследовательских умений и навыков студентов медицинского колледжа.

Babenko T. P. Forming of research abilities and skills of students of medical college in project activity. It is Manuscript.

Dissertation on the receipt of scientific degree of candidate of pedagogical sciences from speciality 13.00.09 is a theory of studies. it is the Kyiv University named after Boris Grynchenko, Kyiv, 2015.

Research devoted to problems specific training in medical college, the formation of research skills and research skills of medical students by design. The proposed didactic model based on conceptual philosophical, psychological, pedagogical and didactic positions. The defining feature is the introduction of nursing design as one of the priority research methods in mastering the skills of future specialists of medicine.

The thesis analyzes the chosen issue in pedagogical theory and practice; studied the current state of formation of research skills of students of medical college; confirmed the relevance and timeliness of the research problem; clarified the concept of "research ability of medical students", "research skills of medical students", "Nursing Project", its stages and ways of implementation; reasonable structure research skills of medical students (intellectual, analytical, communicative, operational and manipulation components); Criteria for formation (theoretical, active, professional, communicative, creative) and disclosed their content; the expediency of introducing the examined didactic conditions; made the selection of content, forms, methods, tools, covering topics of theoretical, practical and independent work in the disciplines of science, especially medical and clinical cycles; defined stages of research skills (motivation, practical, presentation-reflective); experimentally tested the effectiveness of implementation of organizational and methodical bases of formation of research skills of students of medical college in the project activities; Guidelines for teachers on the organization of research medical students through the design.

Keywords: research abilities of students-physicians, research skills of students-physicians, nurses project, criteria and levels of formed of research abilities and skills of students of medical college, organizationally-methodical principles of forming of research abilities and skills of students-physicians.